

EL PRIMER SARSANEDAS

Isidor Cònsul

- I -

1947-1945-1942

Un bon dia de 1947 em vaig trobar escrivint. Naturalment ja feia molts anys que havia après de lletra, pels camins traçats per Maria Montessori, si cal la precisió. Però aquell dia que dic, jo, amb més alegre naturalitat i engrescament que no ambició declarada, entrava al joc de la vida literària, tanmateix sentit com a radicalment seriós¹.

Així comença el text de presentació de Jordi Sarsanedas (*Qui sóc i per què escric*), publicat en el fulletó d'homenatge "L'Escriptor del Mes", el setembre de 1994. L'esforç de pouar records i de passar el rasclat per les pròpies beceroles de l'escriptura de creació planteja, en aquest cas, un problema de precisió amb la data de 1947 que Sarsanedas posa com a any d'estrena literària. En comparar-ho amb la cronologia que figura en el volum Fins a un cert punt. (Poesia 1945-1989), l'exactitud demana la correcció de mig tomb de rosca d'ajustament i el principi de desacord s'ha de resoldre, segons el mateix escriptor, a favor de la data més reculada, 1945. De passada, es pot remarcar que el present de redacció del paper Qui sóc i per què escric només fou la víctima innocent d'una mala jugada puntual del rebost de la memòria.

Deixant a banda el lapsus i, si cal, per embolicar més la troca, s'ha de dir que la data d'estrena literària de Jordi Sarsanedas encara es podria endarrerir fins a 1942, si hom té en compte una breu obra de teatre en francès, Noël

¹ Jordi Sarsanedas, Qui sóc i per què escric. ("L'Escriptor del Mes". Suplement de "Crònica d'Ensenyament". En Homenatge a Jordi Sarsanedas. Setembre de 1994. Pàg. 4.

routier, signada per Georges Sarsanedas, editada a Barcelona per Editions “Castor” i posada en escena pels alumnes del Liceu Francès sota la direcció del mateix autor. Una peça curta, pensada amb criteris escolars, redactada amb un francès de tirada clàssica i que presenta influències evidents de Claudel i Peguy entre altres.

Quan el volum de la miscel·lània d'homenatge a la qual pertany aquest paper surti de la impremta haurà lliscat mig segle des de qualsevol de les tres dates que s'han remenat com a any d'estrena. Cinquanta anys que, si més no, hauran servit per a encolar, amb la solidesa d'un ciment de qualitat, els maons que podien semblar incerts dels primers tempteigs literaris. Ara mateix, amb el nou mil·lenni a la cantonada, l'obra literària de Jordi Sarsanedas se'ns presenta entre les més ben calçades de rigor i consistència de la literatura catalana de la segona meitat del XX, i algun dels seus títols - Mites (1954), més que no pas cap altre - figura en els manuals de literatura com un puntal entre els més solvents de la narrativa catalana contemporània. El volum es conforma com un recull de contes que pivoten entre el real i l'irreal, es carreguen amb detalls al·legòrics i especulacions simbolistes, i basteixen una proposta polièdrica que ha generat lectures i interpretacions complementàries. Mites s'ha comentat des de perspectives oníriques a frec del surrealisme, s'hi han remarcat els girs d'una peculiar poeticitat i s'ha assajat de presentar-los com el punt d'intersecció entre la poesia i la narrativa del mateix autor. En el pròleg de 1954, Salvador Espriu apuntava que era un **recull sense precedents en la nostra literatura**, Joan Triadú remarcava l'audàcia del llibre i Joan Perucho, a Cita de narradors, n'entonava les lloances fins a afirmar que constituïa **un dels més extraordinaris conjunts de literatura de ficció que s'hagin escrit en català**².

² Vegeu Salvador Espriu, Pròleg a Mites, de Jordi Sarsanedas. Editorial Selecta. Barcelona, 1954 (Pàgs. 13-18)./ Joan Triadú, Alta qualitat: contes de Pere Calders i de Jordi Sarsanedas. Dins Llegir com viure. Editorial Fontanella. Barcelona, 1963. Pàg. 115 / Joan Perucho, Jordi Sarsanedas o l'escriptor darrera el mite. Dins Cita de narradors (diversos autors). Editorial Selecta. Barcelona, 1958 (Pàg. 210)

Com l'aigua del Garona primerenc que es cola, al peu de la gelera de l'Aneto, pel forat dels Aigualluts i reapareix a l'Artiga de Lin, camí de França, a l'altre costat del morrot, l'obra literària de Jordi Sarsanedas ha passat tongades de costum guadianesc i de cometa que torna després d'errar, amagat, per la fosca de l'univers editorial. Les seves obres han romàs, unes vegades, en amagatalls subtils d'edicions amb vocació clandestina, i, unes altres, l'autor ha fet passar als seus llibres una pila d'anys la prova estoica del calaix (poso per cas La noia de la sorra com a exemple més evident). Per aquesta raó, la publicació del conjunt de la seva poesia a Fins a un cert punt (Poesia 1945-1989) suposà un dels esdeveniments més notables de la collita de 1989, fonamentalment per l'oportunitat de disposar, en un sol volum, del conjunt d'una poesia singular i precisa, alguns títols de la qual eren d'accés difícil al lector habitual³. Vista en el seu conjunt és una poesia amb la gràcia de no haver-se instal·lat en cap corrent específic que no sigui ella mateixa, que té l'encert de defugir etiquetes fàcils i la voluntat d'acceptar influències de signe tan divers com l'impacte del surrealisme, la presència de Joan Salvat-Papasseit, pinzellades d'humor, efectes sorpresa i detalls de quotidianitat. Un conjunt, però, que no oblida, tampoc, la manifestació d'un món interior complex i un esforç, a voltes angoixat, que arriba fins a les arrels més profundes del misteri de l'existència.

Aquest paper, que ha estat dictat, a parts iguals, per l'admiració envers l'escriptor i pel confort d'un tracte d'amistat entranyable per la persona, té la intenció de seguir les aigües primerenques del riu Sarsanedas i el temps del seu esclat més primerenc: allò que en diríem les beceroles i els papers previs a la

³ Amb l'única excepció de La Rambla de les Flors (Ossa Menor. Barcelona, 1955), la resta dels llibres poètics de Jordi Sarsanedas eren difícils de trobar. A trenc de sorra, el primer llibre, surt a Barcelona el 1948 publicat per l'editorial Antologia; Algunes preguntes, algunes respostes, havia estat publicat a Palma de Mallorca. La Font de les Tortugues, el 1956; Postals d'Itàlia (1965) a Editorial Rocas de Barcelona, i Suite del cresta-vermell s'havia editat en una carpeta de "Catalunya-espais", amb gravats de Gerard Sala, el 1970.

publicació del primer llibre tingut com a tal, A trenc de sorra, el 1948⁴. Se situa, doncs, en anys del difícil recomençament, quan els homes i dones de la cultura catalana, **incerts del futur i dubtosos del propi passat** segons la coneguda expressió ribiana, vivien l'esperança d'una conjuntura més favorable, el final de la Segona Guerra Mundial, que semblava que obriria escletxes en el mur del silenci. Rodava un temps en què les lliçons de dignitat empenyien la força de viure i tot feia suposar que s'acabava aquell moment en què Europa havia trobat **la seva expressió potser més alta en els homes que han comprès que la dignitat personal i la dignitat nacional, sempre confoses, exigien el silenci**⁵. Eren els anys, d'altra banda, en què el retrat de Jordi Sarsanedas responia a la gràcia afuada d'aquest apuntament de Joan Triadú: **Quan el vaig conèixer, el 1945 (...) era un jovenàs pal·lid, expectant, que no sabia ben bé què fer de la seva corpulència, nova de trinca. Em vaig fixar en el seu nas, com una escopeta vella, desviat per por de fer mal, i en la seva polidesa, que es revelava en tots els moviments, ben aplicada, però, i personal, com un gal·licisme en un clàssic. Els seus primers poemes i àdhuc la manera de llegir-los, marcaven per a mi una data, feta d'esperança, de novetat, d'un rigor sense pedanteria, vell en cultures però infant en la donació a les veritats**⁶.

Per assolir els objectius plantejats, he seguit el rastre del primer Sarsanedas entre les pàgines de la revista "Ariel" i les de la breu experiència del "Suplement".

⁴ Jordi Sarsanedas, A trenc de sorra. Antologia. Barcelona, 1948. Dins Fins a un cert punt (Poesia 1945-1989). Pròleg d'Alex Broch. Edicions 62. Barcelona, 1989.

⁵ Jordi Sarsanedas [J.S.]. Nota preliminar a VERCORS, El silenci del mar. Antologia. Barcelona, 1947 (Pàg. 7).

⁶ Joan Triadú, Nota a l'obra de Jordi Sarsanedas. Dins Llegir com viure. Editorial Fontanella. Barcelona, 1963 (pàgs. 116-117).

SEMPRE M'HE SENTIT A FREC DE LES ARTS PLÀSTIQUES

Els poemes que aleshores vaig escriure -segueix la veu de Sarsanedas que es presenta a Qui sóc i per què escric- i que més endavant publicaria al meu primer llibre A trenc de sorra, foren exposats, manuscrits amb tinta xinesa en fulls de paper de dibuix, juntament amb obres -pintures, escultures- dels companys amb els quals fèiem així la presentació d'un Grup dels Vuit -i a la policia no li va agradar, perquè en aquell temps no els agradava que la gent fes grups-. Trobo oportú d'esmentar-ho aquí: sempre m'he sentit a freq de les arts plàstiques, i no únicament perquè m'hi hagués avesat el meu pare, que fou un dels introductors a Catalunya de l'art de *l'urushi*, la laca japonesa, ni perquè la meva dona, Núria Picas, sigui pintora.⁷

El primer text que Jordi Sarsanedas publicà a "Ariel" fou Els Cercles de l'Institut Francès⁸, l'abril de 1947. Hi detallava els tres cercles culturals aixoplugats per l'hospitalitat de l'Institut Francès de Barcelona i que eren oberts a l'activitat dels artistes plàstics, els poetes i els músics catalans: el Cercle Maillol per a pintors i escultors, el Cercle Literari per als escriptors i el Manuel de Falla per als músics. Encara que sigui només de biaix, en aquest primer article també surt esmentat el "Grup dels Vuit" -la colla d'amistat i d'afinitats estètiques més

⁷ Jordi Sarsanedas, Qui sóc i per què escric. Op. Cit. (Pàg. 4).

⁸ Jordi Sarsanedas, Els Cercles de l'Institut Francès. "Ariel" (Any II, n.9, abril de 1947. Pàg. 30). Remarqueu el cognom Sarsanedas que també figura -amb l'acabament **es**- al sumari del número. En col·laboracions posteriors ja es normalitza el cognom Sarsanedas.

acostades al Sarsanedas d'aquells primers anys- per la seva col·laboració en l'homenatge a Manuel de Falla⁹.

Amb l'excepció de dos poemes de A trenc de sorra¹⁰ i del Mite d'una gosseta entre altres coses¹¹, els escrits de Sarsanedas a "Ariel" tenen molt marcat un caràcter de comentari crític sobre les arts plàstiques amb una llista de col·laboracions tan breu que es redueix als quatre textos següents: Uns gravats de Joan Rebull (núm. 11, juliol-agost de 1947), Alfred Figueras (núm. 14, desembre de 1947), Enric Casanovas, escultor nacional (núm. 15, febrer de 1948) i La pintura al Tercer Saló d'octubre (núm. 20, novembre de 1950). Tots quatre són articles, però, amb un evident criteri d'unitat i palesen més deutes amb els models d'assaig reflexiu que no pas amb una estricta vocació informativa. Per un altre costat, són textos breus que manifesten una clara voluntat d'estil i de tots sura una prosa treballada i retòrica no exempta d'èmfasi ni de certa solemnitat. Els tres primers mantenen un equilibrat paral·lelisme temàtic per la relació que estableixen entre la pintura i l'escultura amb la literatura: Joan Rebull i les cançons tradicionals catalanes, Alfred Figueras i André Gide, i Enric Casanovas amb una certa tradició modernista i noucentista.

L'article sobre Joan Rebull pondera les puntes seques que il·lustren un recull de cançons catalanes publicades a París, el 1946, i l'observació afuada del comentarista veu com **el gravat, il·lustrant la cançó, participa del seu caràcter discursiu. La ratlla no és límit, frontera, més que en una especial consideració, desinteressada del conjunt de l'obra. Altrament, és també nervi i vena, fragment encara que vitalíssim. I així l'art del gravador esdevé tràgic, temporal, i fins, més concretament, dramàtic i retòric.**¹²

⁹ El "Grup dels Vuit", a banda del mateix Jordi Sarsanedas, era format per Vicenç Rossell, Joan Palà, Albert Ràfols-Casamada, Maria Girona, Miquel Gusils, Ricardo Lorenzo i Joan Comellas.

¹⁰ Jordi Sarsanedas, Dos poemes (Goigs fragmentaris de Barcelona nostra i Insoluble). "Ariel" (Any II, n. 13, novembre-desembre de 1947. Pàgs. 96-97).

¹¹ Jordi Sarsanedas, Mite d'una gosseta entre altres coses ("Ariel" n.19. Juny de 1950. Pàg. 3).

Pel que fa al text sobre Alfred Figueras, Sarsanedas comença amb to de combat i defensa el pintor de les crítiques que l'havien presentat com a **“fauve” assenyat i selvatgina domada**. Del seu art, el comentarista destria una paleta efectiva de **bruns calents i de verds verinosos, opulents i densos fins a la inversemblança, tan seva!, segueix la llum que, si bé no pot travessar les coses punyents fins a llur cor obscur almenys les limita modelant-les, i posa damunt d'aquest món planetari aquella nota de triomf i de domini, discreta, quasi sobreentesa, que l'art autèntic sempre comporta, l'art que és solució en l'eficacitat de l'acte.**¹³

Un paper diferent, bé que en un equilibri similar, és el que adreçà a Enric Casanovas amb motiu de la seva mort (2 de gener de 1948). Sarsanedas hi repunta que l'escultor, amb la lliçó ben apresada dels arcaics, **s'instal·là a la naixença del mite de Catalunya grega (...)** En l'obra de Casanovas, Grècia és, encara, un dels Apol·lons quiets, d'espatlles quadrades, la de les *corai* quasi anatòliques, amb el somriure, gens temorenc, de trobar-se un fat clar en les **“lúcides aures dels déus”**. I com succeeix en els articles anteriors, el salt de la plàstica a la literatura s'hi manifesta amb una tombarella àgil iniciada amb referències a Maragall i a Pere Coromines i acabada entre cànons noucentistes. Quaranta anys enrere, tots dos autors havien recollit **la suggestió de crear una *Galeria de Beutats Catalanes*, per a suscitar així la fixació d'un ideal de bellesa femenina que fos símbol de l'esponera de la nostra gent. L'intent no es realitzà, però jo diria, és ben difícil verificar-ho amb criteris positius, que llur desig és acomplert. Jo diria que d'alguns escrits de Maragall i de Coromines mateixos o, per exemple, de Bofill i Mates, de les teles i dibuixos d'Obiols i d'altres, n'ha sorgit aquest tipus de beutat**

¹² Jordi Sarsanedas, Uns gravats de Joan Rebull (“Ariel” n. 11. Juliol-agost de 1947. Pàg. 68).

¹³ Jordi Sarsanedas, Alfred Figueras (“Ariel” n.14. Desembre de 1947. Pàg. 122).

significativa. Però rarament, em sembla, ha estat dita amb tanta eficàcia deguda a la més difícil bona fe, com en l'obra de Casanovas.¹⁴

En aparença, i sobretot si calgués jutjar-la pel títol, la darrera de les col·laboracions de Sarsanedas a "Ariel", La pintura al Tercer Saló d'Octubre, podria captar-se com la més acostada a una informació periodística. Però no és ben bé així. La força de l'escriptor deixa caure la seva llepada d'art rere cadascun dels comentaris adreçats als pintors que hi exposen per primera vegada: Esther Boix, Santi Surós, Fornells-Pla i Núria Picas, entre altres. D'aquesta darrera apunta: **es parla de Rouault. Sí, Rouault i, abans i després, romànics i gòtics, les vidrieres de Chartres. Però flexibilitzat l'ús gairebé sistemàtic del negre, i vivificades les extensions de color per més amples recursos tècnics.¹⁵**

És cert que el conjunt de les col·laboracions no arriba ni a la mitja dotzena, però cal tenir en compte que "Ariel", tot i abastar una cronologia de sis anys (1946-1951) féu només vint-i-tres números i un afegitó de dos suplementos sobre temes d'actualitat, tots dos amb articles de Jordi Sarsanedas. La revista començà amb empenta mensual (els primers vuit números van de maig a desembre de 1946), però les dificultats li estovaren el calendari a partir de 1947 (números del 9 fins al 14), i 1948 (números del 15 al 18). No sortí en tot el 1949 i publicà només dos números el 1950 (19 i 20) i tres (21-22-23), el 1951. També s'ha de tenir en compte que Jordi Sarsanedas no començà a col·laborar-hi fins al número 9 i no formà part de l'equip de redacció fins al número 11. És a partir d'aquest número de juliol-agost de 1947 que hi apareix en qualitat de redactor adjunt al costat d'Alexandre Cirici i dins de l'apartat **Crítica General**, el redactor del qual és Joan Triadú.¹⁶ En el context de la revista s'ha d'interpretar com la

¹⁴ Jordi Sarsanedas, Enric Casanovas, escultor nacional ("Ariel" n. 15. Febrer de 1948. Pàgs. 16-17)

¹⁵ Jordi Sarsanedas, La pintura al Tercer Saló d'Octubre ("Ariel" n. 20 Novembre de 1950. Pàg. 28)

¹⁶ Per un temps, "Ariel" marca una estructura de funcionament intern que distingeix entre l'equip fundacional (Josep Palau, Josep Romeu, Miquel Tarradell, Joan Triadú i Frederic-Pau Verrié), i la resta. Els membres fundadors esdevenen redactors de les tres seccions de la revista (Josep Romeu a **Literatura**, Joan Triadú a

segona de les generacions d'”Ariel”, la colla que hi entrà a partir del número 10 :Rosa Leveroni, Joan Barat, Alexandre Cirici, Francesc Espriu, Enric Jardí, Joan Perucho, Manuel Valls i el mateix Jordi Sarsanedas. Així sembla que es pot deduir d'aquest paràgraf que manllevo de Joan Triadú: **La diversitat gairebé no es podia imaginar més gran: de generacions (almenys dues), de procedències (universitaris i autodidactes) i de tendències i posicions, tant les polítiques (unides, però, en la reivindicació fonamental i en l'antifranquisme), com en les estètiques i les crítiques, sovint divergents o pràcticament oposades (sobretot quant a la concepció del paper de la plàstica)**¹⁷

Una realitat plural de camins i propostes diferents s'obria davant del Sarsanedas més primerenc: home de teatre a Noël routier, crític i comentarista d'art a “Ariel”, i poeta i narrador també en les mostres exposades a “Ariel”... De tots, sembla clar que el corriol menys transitat ha estat aquesta escriptura assagística d'interpretació i interrelació de les arts. Encara que la mostra que hem vist sigui breu, el seu encert i qualitat resulten altament significatius, com ho és també que Jordi Sarsanedas s'hagi captivat, tot al llarg d'aquests cinquanta anys, amb l'esperit atent a la lectura dels universos de la plàstica (**sempre m'he sentit a freq de les arts plàstiques**). Sens dubte, hauria pogut excel·lir com a comentarista i crític d'art, i ben mirat potser no ha deixat de fer-ho, des de l'ombra, en la doble perspectiva de la seva feina a la revista “Serra d'Or”: en els comentaris, signats o no, de les portades de la revista que reproduïen obres d'art, i per la cura que ha tingut, en el grapat d'anys que hi ha exercit de redactor

Crítica General i Miquel Tarradell i Frederic-Pau Verrié a **Arts Plàstiques**). Els altres membres de l'equip figuren com a redactors adjunts : Rosa Leveroni i Joan Barat a **Literatura**, Alexandre Cirici i Jordi Sarsanedas a **Crítica General**, i Francesc Espriu, Enric Jardí, Joan Perucho i Manuel Valls a **Arts Plàstiques**. Cada número, d'altra banda, té un director diferent entre els membres de l'equip de fundadors.

¹⁷ Joan Triadú, Les generacions d'”Ariel”. Dins Una cultura sense llibertat. Edicions Proa. Barcelona, 1978 (pàgs. 34-35).

en cap, perquè “Serra d’Or” fes tothora un seguiment atent als meandres sinuosos de les arts plàstiques.

I aquesta és una consideració que, expressament, deixa al marge una sovintejada col·laboració d’escriptor amb diferents artistes plàstics. Ja ha estat assenyalada l’experiència matinera del “Grup dels Vuit” que ha continuat amb l’eco d’un diàleg tan suggestiu com Suite del cresta-vermell (1970) amb gravats de Gerard Sala, o l’edició de Mites (1995) il·lustrada per Albert Ràfols-Casamada, per posar, només, un parell d’exemples.

-III-

LES “DISTRACCIONS” QUE LA VIDA M’HA PROPOSAT

Sovint penso que no he escrit tant com ara m’agradaria d’haver-ho fet. I algun cop he parlat, buscant-me excusa, de les “distraccions” que la vida m’ha proposat i que jo he acceptat. Entenguem-nos: des del punt de vista que tinc quan parlo d’activitat literària, he d’anomenar “distraccions” activitats senzillament necessàries i d’altres en les quals he cregut que podia ser útil. Durant molts i molts anys vaig ensenyar llengua i literatura francesa al Lycée, a l’Institut francès -on, a més vaig ésser secretari del Cercle Literari des de l’any 1947 i fins a 1956- i a l’escola Aula, de la qual vaig ésser director adjunt. Vaig tenir una participació important -si més no, important per a mi- en la fundació i en la vida de l’Agrupació Dramàtica de Barcelona. Amb Edigsa vaig intervenir, de més d’una manera, en l’arrencada dels disc en català. Durant una trentena d’anys he estat redactor en cap de “Serra d’Or”...¹⁸

¹⁸ Jordi Sarsanedas, Qui sóc i per què escric. Op. Cit. Pàg. 5

Retornats als papers i a la realitat d'”Ariel”, queden encara un parell d'aspectes importants per remarcar. El primer s'adreça al creador literari i a l'avinentsa que la revista publicà, com una avançada, dos poemes de A trenc de sorra i una de les narracions de Mites. “Ariel”, doncs, es convertí en la primera plataforma pública per al poeta i narrador Jordi Sarsanedas. L'altre punt va de dret als dos suplementos d'”Ariel”¹⁹ (núm 1, agost de 1948 / núm 2, setembre de 1948), on Jordi Sarsanedas, amb el pseudònim **Hierònimus**, publicà dues entrevistes (a Màrius Gifreda i a Cèlia Sunyol) i, signant amb el nom propi, una ressenya de Drames rurals, de Víctor Català, i un article sobre el teatre català al Romea²⁰. Les quatre intervencions en el fugaç suplement d'”Ariel” donen també, en ajustat contrapunt als assaigs crítics publicats en el cos de la revista, la mesura d'un tipus d'informació cultural que, anys més tard i tot al llarg de més de trenta d'anys, ha continuat realitzant com a redactor en cap de “Serra d'Or”.

El darrer apunt d'aquest joc de **distracciions que la vida li ha proposat** s'encara directament a la feina militant i de servei que ha fet sempre Jordi Sarsanedas. Només cal pensar què suposava tenir vint-i-pocs anys, viure en un marc tan trist i difícil com els dels anys quaranta i ser redactor d'”Ariel” i del seu fugaç suplement. Volia dir, ras i curt, optar per una causa molt concreta, renunciar a exercir d'intel·lectual i escriptor en la llengua imposada i encarar-se, per contra, a refer els topants d'un món enfonsat. Eren anys de silenci vibrant - segons que escrivia Joan Triadú a “Ariel”²¹ - i de treballar en unes condicions tan precàries com lliurar-se a una literatura oficialment difunta, sense públic ni gaires possibilitats de crear-lo de nou. Una feina de silencis i catacumbes, de tornar a

¹⁹ La revista “Ariel” assajà la possibilitat de tirar endavant un “Suplement” que fos “Noticiari d'actualitats culturals”, amb una jeia més periodística que no pas el to culte i il·lustrat de la revista. Només en sortiren dos números.

²⁰ **Hierònimus**, Allà dalt de la muntanya. Una interviu amb Màrius Gifreda (“Suplement n.1”. Agost 1948. Pàg. 3). **Hierònimus**, Cèlia Sunyol, guanyadora del “Joanot Martorell” (“Suplement” n. 2. Setembre de 1948. Pàg. 3). J. Sarsanedas, Drames rurals de Víctor Català (“Suplement n.1”. Pàg.4). J. Sarsanedas, Teatre català al Romea (“Suplement n. 2”. Pàg. 7).

²¹ **Si per una banda el silenci s'havia convertit en la manera vibrant de dir les coses, per l'altra, la paraula, en aparèixer, calia que fos tot un crit, per a esdevenir, solament així, més eloqüent que la seva pròpia absència.** Joan Triadú, Poesia, 1944-45. “Ariel” n. 5 (setembre de 1946). Pàg.. 58

començar amb voluntat de restaurador, i de posar pedra sobre pedra en el caos d'un edifici enrunat per la gran ensulsiada. A canvi només es podia rebre una penyora de satisfacció ètica: la de saber-se fidels a uns principis irrenunciables.

Des dels primers anys quaranta, Jordi Sarsanedas s'ha mostrat actiu en fronts diferents i ha estat un dels noms de confiança i tossuderia en la difícil represa cultural sota el franquisme. Cinquanta anys al peu del canó que es poden rastrejar, a banda d'"Ariel" i "Serra d'Or", en el seu treball en la fundació de l'"Agrupació Dramàtica de Barcelona", en l'empresa discogràfica Edigsa, en el Centre Català del PEN Club i en el fet mateix de ser el Degà de la Institució de les Lletres Catalanes d'ençà 1988.

La conclusió que em sembla més clara després de passar l'esguard per les beceroles literàries de l'autor de Mites és la certesa que en els nou textos que suren d'"Ariel" i del seu "Suplement" ja hi són presents, en saó de maduresa, els registres més coneguts de Jordi Sarsanedas. I la postilla val tant en els aspectes que fan referència a la pròpia vida professional (vinculada a l'Institut Francès, a l'Escola Aula i a "Serra d'Or"), com a les diverses cares del poliedre creador que ha estat, i és encara, en el món de la cultura catalana: narrador, poeta, traductor, publicista, home de teatre....

Ho concretaré en un darrer apuntament. Aquell primer text en francès de 1942, Noël routier, alhora que posa èmfasi en la personalitat del pedagog que l'habita, també serveix per remarcar la feina de Jordi Sarsanedas en el món del teatre català: una trajectòria dilatada on hi ha fet treballs de traductor, director i fins i tot actor. Sobretot, em sembla imprescindible referir-se a l'encàrrec de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona que va confiar-li el muntatge de Primera història d'Esther, de Salvador Espriu, estrenada al Palau de la Música Catalana, el 13 de març de 1957, i on ell mateix hi feia el paper de l'Altíssim²².

²² Jordi Sarsanedas, Notes a l'estrena de "Primera història d'Esther. Apèndix a Salvador Espriu, Poesia i teatre. Edicions 62 i Orbis. Barcelona, 1984. (Pàgs. 181-184).

Tot Sarsanedas en el primer Sarsanedas. Només amb una única excepció, la del narrador per a nois i noies que ha donat textos d'una bellesa tan singular com L'Eduard el mariner i el país de sota l'aigua (1976) o bé Un bigoti i en Joan (1989), per fer sortir dos dels títols més significatius. Amb aquesta única reserva, es pot afirmar que, en tot allò que en diríem fonamental, l'homenot que molts considerem un clàssic vist des de la perspectiva de 1996, obria els camins de maduresa del propi trajecte en la segona meitat dels quaranta. Just quan la pinzellada segura de Joan Triadú el retratà amb un nas **com una escopeta vella, desviat per por de fer mal**, i una polidesa **que es revelava en tots els moviments, ben aplicada, però, i personal, com un gal·licisme en un clàssic**. Els canvis de fons, tot al llarg d'aquests cinquanta anys, semblen tan poc significatius que Joan Rendé, que l'ha mirat darrerament a través de l'objectiu de la seva màquina de retratar, encara l'ha vist com **un sant Josep bonàs (...) prudent en el parlar, prudentíssim, com distanciat per una timidesa infantil (...)** Quan creu oportú de fer sonar la veu en la conversa, ho fa amb la paraula precisa, els adjectius comptats i triats amb balança de pesar unces d'or²³.

Isidor Cònsul

²³ Joan Rendé, Sarsanedas, amb mite i sense. "L'Escriptor del Mes" Suplement de "Crònica d'Ensenyament". Setembre de 1994.